

Myšlenka a její „cíl“

V jedné německé novinářské zprávě jsem našel tuto větu: „Gedanken, die kein Ziel haben, neigen zum Hängenbleiben.“ Odhlédneme-li od poněkud vadné formulace (co si máme např. myslet pod tím „cílem“, a také jak máme chápat ono „Hängenbleiben“), cosi to vsutku vystihuje. Vezměme si na pomoc jeden výrok Hérakleitův (zl. B 40 a 41), kde je řeč o „myšlence, jež veskrze všechno řídí“ (překlad Karla Svobody; Dumontův francouzský překlad se poněkud liší – 6297, str. 155: „Un est le savoir – Il connaît la pensée par qui sont gouvernées toutes choses au moyen de toutes choses.“). Myšlenka (každá pořádná myšlenka) je především tím, co se samo řídí, nebo možná tady ještě lépe: co se samo nechá či dá řídit, tím, k čemu se bytostně vztahuje – a to není její „cíl“, kterého se snaží nějak „dosáhnout“. Mluví-li Hérakleitos o myšlence, kterou se řídí (spravují) „věci“, dokonce „všechny věci“, „všechno“, pak jistě nemá na mysli výkon lidské mysli, nýbrž „myšlenku“, kterou se především řídí, má řídit a musí řídit lidská mysl. A ovšem nikoli ve všeobecnosti, nýbrž vždycky v konkrétním případě. Už bychom to asi tlačili moc daleko, kdybychom to stále ještě chtěli brát jako interpretaci Hérakleitova výroku. Ale „věc sama“ (přesněji: to správně myšlené) nás tím směrem vede: není to akt myšlení sám, který řídí svou cestu, po níž se ubírá, ale je to právě naopak jeho „myšlené“, které jej vede dál, tj. ještě i tehdy, když už jakoby dospěl ke svému konci/cíli, tj. které jej vede za tento konec, za tento cíl dál, k něčemu, co si akt myšlení sám nikdy nemůže „dát“, ba ke kterému nikdy ani sám nemůže dospět jako ke svému cíli (a potom snad se u tohoto cíle zastaví). Můžeme-li vůbec legitimně, tj. „právem“, „právě“, pravdivě a spravedlivě mluvit o nějakém cíli lidské myšlenky, pak tímto cílem není a nemůže být něco předem rozhodnutého a určeného, nýbrž spíše něco velmi otevřeného kdykoli a kterýkoli zvolený relativní cíl opustit, nechat si jej zpochybnit, odvrátit se od něho a dát se novým směrem, totiž směrem, kterým ukazuje ono „myšlené“, tedy „myšlenka myšlená“ (cogitatio cogitatum). A protože tím původně, ale jen dočasně a s rezervou zvoleným cílem, nejspíš bude „intencionální předmět“ resp.

(Písek, 090627-1.)